

Sygn. akt XIV C 653/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 października 2017 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XIV Wydział Cywilny z siedzibą w Pile

w składzie:

Przewodniczący: SSO Jolanta Czajka-Bałon

Protokolant: st.sekr.sąd. Grażyna Bielicka

po rozpoznaniu w dniu 10 października 2017 r. w Pile

sprawy z powództwa **J. W. (1)**

przeciwko **D. S. i N. S.**

o zapłatę

I. zasądza od pozwanych D. S. i N. S. solidarnie na rzecz powoda J. W. (1) kwotę 49.587 zł (czterdzieści dziewięć tysięcy pięćset osiemdziesiąt siedem złotych) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 16 października 2014 roku do dnia zapłaty;

II. w pozostałym zakresie powództwo oddala;

III. zasądza od powoda na rzecz pozwanych kwotę 3.651,90 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

IV. nakazuje ściągnąć od powoda J. W. (1) z zasądzonych na jego rzecz w pkt. I roszczenia na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę 1.855,80 zł (jeden tysiąc osiemset pięćdziesiąt pięć złotych i osiemdziesiąt groszy) tytułem nieuiszczonych wydatków.

V. nakazuje ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu od pozwanych D. S. i N. S. solidarnie kwotę 795,34zł (siedemset dziewięćdziesiąt pięć złotych i trzydzieści cztery grosze) tytułem nieuiszczonych wydatków,

VI. nie obciąża stron pozostałymi kosztami,

VII. przyznaje adwokatowi P. O. od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę 3.600 zł (trzy tysiące sześćset złotych), powiększoną o należny podatek VAT tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z rządu

SSO Jolanta Czajka-Bałon

Sygn. akt XIV C 653/14

UZASADNIENIE

W dniu 5 lutego 2014 r. powód J. W. (1) wniósł do Sądu Rejonowego w Wągrowcu przeciwko D. S. i N. S. oraz M. T. pozew o zasądzenie na jego rzecz kwoty 166.666 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu oraz o zasądzenie od pozwanych kosztów postępowania oraz kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że B. i T. W. w dniu 10.01.2005 r. aktem notarialnym nr 109/2005 podarowali wnuczce i jej mężowi - D. i N. S. nieruchomości. Następnie w dniu 13.06.2007 r. pozwani umową darowizny podarowali swojej matce i teściowej M. T. z otrzymanej darowizny część nieruchomości. Powód wskazał, że spadkobiercami po B. i T. W. są powód i M. T.. Twierdził, że wartość nieruchomości będącej przedmiotem darowizny to kwota 500.000 zł. Powód wskazał, że jest trwale niezdolny do pracy więc wysokość przysługującego mu zachowku wynosi 2/3 udziału spadkowego.(k.1-2)

Postanowieniem z dnia 21 maja 2014 r. Sąd Rejonowy w Wągrowcu stwierdził swoją niewłaściwość i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w Poznaniu XIV Wydziałowi Cywilnemu z siedzibą w Pile. (k.33)

W piśmie z dnia 6 czerwca 2014 r. powód sprecyzował, iż domaga się zasądzenia od pozwanych kwoty 166.666 zł solidarnie. (k.40)

W kolejnym piśmie z dnia 10 października 2014 r. pełnomocnik powoda cofnął pozew przeciwko M. T., podtrzymując w pozostałym zakresie dotychczasowe stanowisko w sprawie wnosząc o:

- zasądzenie solidarnie od pozwanych D. i N. S. na rzecz powoda kwoty 55.555,55 zł tytułem zachowku po B. W. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 3 października 2014 r. do dnia zapłaty,

- zasądzenie solidarnie od pozwanych D. i N. S. na rzecz powoda kwoty 111.111, 11 zł tytułem zachowku po T. W. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 3 października 2014 r. do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu wskazał, że powód oraz M. T. są dziećmi B. i T. W., natomiast pozwana D. S. jest córką M. T. a pozwany jest mężem D. S.. B. i T. W. przysługiwało prawo użytkowania wieczystego zabudowanej nieruchomości położonej w W. przy ul. (...), stanowiącej działkę nr (...) o pow. 1006 m² KW nr (...) po migracji (...). Decyzją Burmistrza Miasta W. z dnia 7 września 1999 r. prawo użytkowania wieczystego nieruchomości przekształcono w prawo własności nieruchomości. Umową darowizny nr Rep. A 109/15 z dnia 10.01.2005 r. B. W. i T. W. darowali prawo własności nieruchomości na rzecz wnuczki i jej męża - D. i N. S.. Z kolei w dniu 13.06.2007 r. umową darowizny nr Rep. A 4278/07 pozwani podarowali M. T. część nieruchomości stanowiącej działkę nr (...) o pow. 556 m². Powód wskazał, że spadek po B. W. zmarły w dniu 7 listopada 2012 r. z mocy ustawy dziedziczą : żona T. W. oraz dzieci M. T. oraz J. W. (1)- każde w 1/3 części. Spadek po zmarłej T. W. w dniu 7 czerwca 2013 r. dziedziczą dzieci M. T. i J. W. (1) każde w 1/2 części. Powód wezwał pozwanych do zapłaty należnego mu zachowku, jednakże należność nie została przez nich uregulowana. Powód wskazał, że jest uprawniony do zachowku po B. i T. W. jako ich zstępny powołany do dziedziczenia z mocy ustawy łącznie z siostrą M. T.. Nadto powód jest trwale niezdolny do pracy. Powód wskazał, że nie otrzymał należnego mu zachowku ani w postaci darowizny ani w postaci zapisu. Z uwagi na darowiznę nieruchomości położonej w W. przy ul. (...), która wyczerpywała cały spadek, powód nie otrzymał należnego mu zachowku. Powód wskazał, że nie ma możliwości otrzymania zachowku od swojej siostry i wobec tego, aktualizuje się odpowiedzialność subsydiarna obdarowanych zgodnie z art.1000 kc. (k.66-74)

Ostatecznie, w piśmie z dnia 23 października 2017 r. (data wpływu) powód sprecyzował żądanie pozwu wnosząc o:

- zasądzenie solidarnie od pozwanych D. i N. S. na rzecz powoda kwoty 55.555,55 zł tytułem zachowku po B. W. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 16 października 2014 r. do dnia zapłaty,

- zasądzenie solidarnie od pozwanych D. i N. S. na rzecz powoda kwoty 111.111, 11 zł tytułem zachowku po T. W. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 16 października 2014 r. do dnia zapłaty,

- zasądzenie od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kosztów postępowania według norm przepisanych,

-zasądzenie od pozwanych solidarnie na rzecz pełnomocnika powoda kosztów zastępstwa procesowego udzielonego powodowi z urzędu, które to koszty nie zostały opłacone nawet w części, według norm przepisanych,

- w przypadku oddalenie powództwa o nieobciążanie powoda kosztami postępowania sądowego oraz o zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz pełnomocnika powoda z tytułu pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, które to koszty nie zostały opłacone nawet w części. (k.83-84)

Z uwagi na cofnięcie pozwu w stosunku do pozwanej M. T., sąd postanowieniem z dnia 05 listopada 2014 roku umorzył postępowanie wobec w/w pozwanej, k.88.

W odpowiedzi na pozew z dnia 9 grudnia 2014 r. pozwani wnieśli o oddalenie powództwa w części przewyższającej żądanie zapłaty kwoty 1.500 zł z tytułu zachowku po B. W. oraz kwoty 10.420 zł z tytułu zachowku po T. W. oraz ustalenie, że odsetki ustawowe naliczane będą od daty uprawomocnienia wyroku oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanych kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu pozwani przyznali, że spadkodawcy B. i T. W. w dniu 10.01.2005 r. darowali pozwanym nieruchomość wskazaną w pozwie przy jednoczesnym ustanowieniu dla nich służebności mieszkania. W dniu 13.06.2007 r. pozwani darowali M. T. z tej nieruchomości działkę (...) o obszarze 556 m² zabudowaną murowanym jednokondygnacyjnym budynkiem mieszkalnym w zabudowie zwartej o pow.60 m². Pozwani wskazali, że nie są już wzbogaceni i przy obliczaniu zachowku nie może być uwzględniana wartość tej działki z zabudową. Wskazali również, że poczynili znaczne nakłady na nieruchomość, a wskazana przez powoda wartość tej nieruchomości jest oderwana od rzeczywistości. Ponadto pozwani wskazali, że powód od spadkodawców otrzymał darowiznę w kwocie 15.000 zł na mieszkanie w S. i kwota ta powinna być doliczona do ustalonej przez Sąd wartości substratu spadku.(k.95-97)

W piśmie z dnia 26 marca 2015 r. powód przyznał, że otrzymał od spadkodawców kwotę 15.000 zł. Powód podniósł zarzut nieważności umowy darowizny z dnia 23 kwietnia 2007 r., która zdaniem powoda miała uniemożliwić powodowi zaspokojenie roszczeń z tytułu zachowku po zmarłych rodzicach oraz była sprzeczna z zasadami współżycia społecznego. (k.132-134)

Sąd ustalił, co następuje:

Powód J. W. (1) jest synem B. i T. W.. B. i T. małżonkowie W. mieli jeszcze córkę M. T..

M. T. ma córkę D. S., która jest żoną N. S..

B. i T. W. przysługiwało prawo użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w W. przy ul. (...), stanowiącej działkę nr (...) o powierzchni 1006 m² dla której Sąd Rejonowy w Wągrowcu prowadzi księgę wieczystą o numerze (...). Decyzją Burmistrza Miasta W. z dnia 7 września 1999 r. prawo użytkowania wieczystego nieruchomości przekształcono w prawo własności nieruchomości.

Dowód: akt notarialny z dnia 19 listopada 1965 r. k. 2-4, decyzja z dnia 30 sierpnia 1965 r. k.6-7, decyzja z dnia 7 września 1999 r. k. 34-35v-w aktach księgi wieczystej 6712, po migracji (...)/

W latach 60-tych na ww. nieruchomości wzniesiony został budynek gospodarczy, a następnie dom mieszkalny. Powód pomagał ojcu przy budowie domu.

dowód: zeznania świadka M. T.- nagranie z rozprawy z dnia 26 stycznia 2016 r. k. 263, przesłuchanie pozwanej D. S.- nagranie z rozprawy z dnia 3 marca 2015 r. k. 121 w związku z nagraniem z rozprawy z dnia 10 października 2017 r. k. 425, przesłuchanie powoda w miejscu zamieszkania-protokół z dnia 21 października 2015 r. k. 244-246

Na początku lat 80-tych powód otrzymał od rodziców-B. i T. W.- kwotę 15.000 zł na wkład na mieszkanie w blokach.

Dowód: zeznania świadka M. T.-nagranie z rozprawy z dnia 26 stycznia 2016 r. k. 263, przesłuchanie pozwanej D. S.- nagranie z rozprawy z dnia 3 marca 2015 r. k. 121 w związku z nagraniem z rozprawy z dnia 10 października 2017 r. k. 425, przesłuchanie powoda J. W. (1) w miejscu zamieszkania-protokół z dnia 21 października 2015 r. k. 244-246

W dniu 10 stycznia 2005 r. umową darowizny Repertorium A numer (...) zawartej w W. przed notariuszem K. W., B. i T. W. darowali swojej wnuczce i jej mężowi- D. i N. S. do wspólności ustawowej- zabudowaną nieruchomość KW nr (...), stanowiącą działkę nr (...). Obdarowani przyjęli darowiznę i ustanowili na rzecz B. i T. W. dożywotnią i bezpłatną służebność mieszkania.

Pozwani D. i N. S., poczynili nakłady na posiadaną przez nich nieruchomość. Dokonali wymiany między innymi okien, drzwi, schodów, założyli CO, przerobili i pomalowali pomieszczenia oraz wyposażyli je. Przed domem został wyłożony polbruk.

Budynek zamieszkiwany przez pozwanych jest częściowo podpiwniczony, jednokondygnacyjny z poddaszem użytkowym. Do budynku została dobudowana podpiwniczona parterowa część gospodarcza, zaadaptowana później na cele mieszkalne. Budynek składa się z dwóch pokoi, kuchni, spiżarni, łazienki, korytarza, werandy (łącznik z dobudówką), pokoju w dobudówce, pokoju na poddaszu oraz schodów wejściowych o łącznej powierzchni użytkowej 90,71 m².

Dowód: umowa darowizny z dnia 10 stycznia 2005r. k. 43-46-w aktach księgi wieczystej (...), po migracji (...)/, przesłuchanie pozwanej D. S.-nagranie z rozprawy z dnia 3 marca 2015 r. k. 121 w związku z nagraniem z rozprawy z dnia 10 października 2017 r. k. 425, przesłuchanie pozwanego N. S.-nagranie z rozprawy z dnia 3 marca 2015 r. k. 121 w związku z nagraniem z rozprawy z dnia 10 października 2017 r. k. 425, zeznania świadka M. T.-nagranie z rozprawy z dnia 26 stycznia 2016 r. k. 263, zeznania świadka A. S.-nagranie z rozprawy z dnia 22 marca 2016 r. k. 273, zeznania świadka J. T.-nagranie z rozprawy z dnia 22 marca 2016 r. k. 273, zeznania świadka D. F.- nagranie z rozprawy z dnia 22 marca 2016 r. k. 273, faktury VAT k.150-216, opinia sądowa z dnia 1 grudnia 2016 r. k. 294-331

Decyzją Burmistrza Miasta W. z dnia 23 października 2006 r. , wniosek D. i N. S. o podział nieruchomości na dwie odrębne działki (...) o powierzchni 0,0556 ha oraz (...) o powierzchni 0,0450 ha, został zatwierdzony.

Dowód: decyzja z dnia 23 października 2006 r. k. 61-62- w aktach księgi wieczystej 6712, po migracji (...)/

W dniu 13 czerwca 2007 r. umową darowizny Repertorium A nr 4278/2007 zawartej w W. przed notariuszem K. S., D. i N. S. darowali swojej matce i teściowej - M. T. z nieruchomości objętej księgą wieczystą KW nr (...), działkę o numerze (...) o obszarze 556 m2, dla której to nieruchomości założona została księga wieczysta prowadzona przez Sąd Rejonowy w Wągrowcu o numerze (...).

Budynek w którym mieszka M. T. jest niepodpiwniczony, dwukondygnacyjny. Budynek składa się z dwóch pokoi na parterze, łazienki, kuchni i przedsionka. Na piętrze budynku znajdują się 2 pokoje i klatka schodowa. Powierzchnia użytkowa budynku wynosi 73,1 m².

Dowód: umowa darowizny z dnia 13 czerwca 2007 r. k. 4-8- w aktach księgi wieczystej 53029 po migracji (...), opinia sądowa z dnia 1 grudnia 2016 r. k. 294-330

B. W. zmarł w dniu 7 listopada 2012 r., natomiast T. W. zmarła w dniu 7 czerwca 2013 r.

Postanowieniem z dnia 9 grudnia 2013 r. Sąd Rejonowy w Wągrowcu w sprawie sygn. I Ns 409/13 stwierdził, że spadek po B. W. na podstawie ustawy nabyli: jego żona T. W. w 1/3 części, jego córka M. T. w 1/3 części oraz jego syn J. W. (1) w 1/3 części. Ponadto Sąd stwierdził, że spadek po T. W. na podstawie ustawy nabyli: jej córka M. T. w 1/2 części oraz jej syn J. W. (1) w 1/2 części.

Dowód: akt zgonu B. W.-k.3 , akt zgonu T. W. k.15- w aktach księgi wieczystej 53029 po migracji (...), postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku z dnia 9 grudnia 2013 r. sygn. akt I Ns 409/13 K. 24-24v-dokumenty w aktach sprawy I Ns 409/13

Powód – J. W. (1) pismem z dnia 3 października 2014 r. nadanym w dniu 6 października 2014 r. , wezwał pozwanych solidarnie do zapłaty kwoty 166.666 zł tytułem zachowku po zmarłych rodzicach-B. i T. W., zakreślając im 7 dniowy termin na spełnienie zobowiązania. Pozwani odebrali wezwanie do zapłaty w dniu 8 października 2014 r. i w zakreślonym terminie nie zapłacili powodowi żądanej kwoty.

Dowód: wezwanie do zapłaty z dnia 3 października 2014 r. k. 75-76, 79-80, potwierdzenie nadania przesyłki k.77-78, 81-82, potwierdzenie odbioru k. 85-86

Wartość całej nieruchomości położonej przy ul. (...) w W. według stanu na dzień 10 stycznia 2005 r. oraz cen aktualnych z uwzględnieniem obciążenia nieruchomości służebnością osobistą wynosi 178.762 zł.

Dowód: opinia sądowa z dnia 1 grudnia 2016 r. k. 294-331, zeznania biegłego J. W. (2)-nagranie z rozprawy z dnia 30 maja 2017 r. k. 400

Powód obecnie mieszka w S.. (...) w S. w dniu 1 marca 2011 r. wydał orzeczenie w którym uznał stopień niepełnosprawności powoda za znaczny od dnia 15 listopada 2010 r. do 31 marca 2014 r. , a niepełnosprawność istnieje od 1998 r. Pozwany otrzymuje rentę inwalidzką I grupy. Powód jest całkowicie niezdolny do pracy i samodzielnej egzystencji. Wymaga opieki i pomocy innej osoby.

Dowód: orzeczenie lekarza orzecznika ZUS z dnia 19 marca 2013 r. k.3, orzeczenie z dnia 1 marca 2011 r. k.4, karta informacyjna z leczenia szpitalnego z 29.12.2012 r. k.28, przesłuchanie powoda J. W. (1) w miejscu zamieszkania-protokół z dnia 21 października 2015 r. k. 244-246

Pozwana D. S. z zawodu jest nauczycielką, natomiast pozwany N. S. z zawodu jest mechanikiem samochodowym.

Dowód: przesłuchanie pozwanej D. S.- nagranie z rozprawy z dnia 10 października 2017 r. k. 425, przesłuchanie pozwanego N. S.- nagranie z rozprawy z dnia 10 października 2017 r. k. 425

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o następującą ocenę dowodów.

Sąd uznał za w pełni wiarygodne dokumenty, które stały się podstawą jego ustaleń. W znakomitej większości były to dokumenty urzędowe.

Dokumenty urzędowe zostały sporządzone przez powołane do tego organy, w przepisanej formie i stanowiły dowód tego co zostało w nich urzędowo zaświadczone (art. 244 § 1 k.p.c.).

Opinię biegłego J. W. (2) Sąd uznał za wartościową i przydatną dla rozstrzygnięcia sprawy. Opinia została sporządzona zgodnie z tezą dowodową Sądu w sposób bezstronny, fachowy i rzetelny. Jest wyczerpująca, spójna, logiczna i zrozumiała. W sposób przekonujący i nie budzący zastrzeżeń biegły przedstawił i uzasadnił w niej przesłanki, które doprowadziły go do końcowych wniosków. Za wiarygodne w całości Sąd uznał zeznania biegłego, w których wyjaśnił wszelkie wątpliwości zgłaszane przez stronę powodową i ostatecznie podtrzymał w całości wydaną w sprawie opinię.

Za wiarygodne Sąd uznał zeznania świadków M. T., A. S., J. T. oraz D. F.. Zeznania świadków były spójne, logiczne i zgodne z zebrany w sprawie materiałem dowodowym.

Sąd dał wiarę zeznaniom pozwanych, bowiem ich zeznania były rzetelne, spójne, wiarygodne i wzajemnie się pokrywały.

Sąd w części dał wiarę zeznaniom powoda. Za niewiarygodne Sąd uznał twierdzenia powoda z których wynika, iż darowana mu przez rodziców kwota 15.000 zł stanowiła pożyczkę, którą odpracował. Z ustaleń Sądu w oparciu o zeznania świadków wynika, że otrzymana przez powoda od rodziców kwota 15.000 zł była darowizną, którą Sąd uwzględnił przy wyliczeniu zachowku w niniejszej sprawie. Za niewiarygodne Sąd uznał twierdzenia powoda, iż to nie pozwani, a rodzice powoda finansowali nakłady poczynione na nieruchomość. Zebrany w sprawie materiał

nie daje podstaw do uznania twierdzeń powoda za wiarygodne, bowiem najpierw z całą stanowczością twierdził: „jestem pewien, że to wszystko finansowała matka” po czym następnie zaprzeczał temu mówiąc: „ja się domyślam, że finansowała mama”. W pozostałej części Sąd dał wiarę zeznaniom powoda, jako zgodne z zebraniem w sprawie materiałem dowodowym.

Sąd zważył, co następuje:

Roszczenie powoda było oparte na przepisie art.991 k.c., który w §1 stanowi, że zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni -dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach-połowa wartości tego udziału(zachówek). Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jej uzupełnienia (§2).

Powód jest synem spadkodawców B. i T. małżonków W.. W świetle postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku z dnia 9 grudnia 2013 r., spadek po B. W. na podstawie ustawy nabyli: jego żona T. W. w 1/3 części, jego córka M. T. w 1/3 części oraz jego syn J. W. (1) w 1/3 części. Natomiast spadek po T. W. na podstawie ustawy nabyli: jej córka M. T. w 1/2 części oraz jej syn J. W. (1) w 1/2 części.

Na skutek dokonanej przez B. i T. W. na rzecz pozwanych D. i N. S. darowizny nieruchomości położonej w W. przy ul. (...), która wyczerpywała cały czynny spadek, powód nie otrzymał należnego mu zachowku.

Zgodnie z art.1000§1 k.c. jeżeli uprawniony nie może otrzymać należnego mu zachowku od spadkobiercy lub osoby, na której rzecz został uczyniony zapis windykacyjny, może on żądać od osoby, która otrzymała od spadkodawcy darowiznę doliczoną do spadku, sumy pieniężnej potrzebnej do uzupełnienia zachowku. Jednakże obdarowany jest obowiązany do zapłaty powyższej sumy tylko w granicach wzbogacenia będącego skutkiem darowizny.

Wobec powyższego, zaktualizowała się odpowiedzialność subsydiarna pozwanych względem powoda, który ma prawo domagać się należnego mu zachowku właśnie od pozwanych.

Udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku ustala się dla każdego uprawnionego na podstawie przepisów ogólnych (art.931 i n. k.c.) z uwzględnieniem zasady ustalonej w art. 992 k.c. i udział ten mnoży się następnie przez jedną drugą lub dwie trzecie. Tak ustalony udział stanowi podstawę do określenia wysokości zachowku. (A.Kidyba, Kodeks cywilny.Komentarz.TomIV.Spadki,pod.red.A.Kidyby,WKP,2012)

Z art. 931§1 k.c. wynika, że dzieci i małżonek spadkodawcy dziedziczą po nim w częściach równych. Z poczynionych ustaleń wynika, że w chwili śmierci B. W., tj. 7 listopada 2012 r. żyła jego żona T. W. oraz dwoje dzieci: J. W. (1) i M. T.. W związku z tym nabyli po nim spadek na podstawie ustawy, a udział spadkowy każdego z nich wyniósł jedną trzecią części spadku. Natomiast w chwili śmierci T. W., tj. 7 czerwca 2013 r. żyły jej dzieci: J. W. (1) i M. T..W związku z tym spadek po niej, nabyli oni na podstawie ustawy, a udział spadkowy każdego z nich wyniósł jedną drugą części spadku.

W niniejszej sprawie bezsporny pozostawał również fakt, że do określenia wysokości zachowku, udział spadkowy powoda należy pomnożyć przez dwie trzecie udziału spadkowego. Uprawnionemu do zachowku przysługuje bowiem dwie trzecie wartości udziału spadkowego w sytuacji, gdy jest on trwale niezdolny do pracy. Ustawodawca nie zdefiniował w Kodeksie cywilnym pojęcia trwałej niezdolności do pracy, którym posłużył się w art.991§1 k.c. Zgodnie z art. 12 ust.1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych(Dz.U.Nr162,poz.1118 z późn.zm.), niezdolną do pracy w rozumieniu tej ustawy jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu. Całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy (art.12 ust.2), a częściowo niezdolną osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji(art.13 ust.2), natomiast okresową, jeżeli

według wiedzy medycznej istnieją rokowania odzyskania zdolności do pracy (art.13ust.3). Z poczynionych ustaleń wynika, że (...) w S. w dniu 1 marca 2011 r. wydał orzeczenie w którym uznał stopień niepełnosprawności powoda za znaczny od dnia 15 listopada 2010 r. do 31 marca 2014 r., i stwierdził, że niepełnosprawność istnieje od 1998 r. Nadto pozwany otrzymuje rentę inwalidzką I grupy. Powód jest całkowicie niezdolny do pracy i samodzielnej egzystencji. Wymaga opieki i pomocy innej osoby. W świetle powyższego Sąd przyjął, że powód jest niezdolny do pracy i w związku z tym, należny powodowi udział spadkowy wynosi dwie trzecie.

Operacja obliczenia substratu zachowku składa się z trzech czynności: najpierw ustala się wartość stanu czynnego spadku według stanu z dnia otwarcia spadku, a cen z chwili ustalania zachowku. Następnie od ustalonej w ten sposób wartości czynnego spadku odejmuje się wartość stanu biernego spadku. Wreszcie do wartości czystego spadku, dolicza się darowizny uczynione przez spadkodawcę, z wyjątkiem jednak niektórych darowizn określonych w art. 994 k.c.

W niniejszej sprawie spadkodawcy B. i T. małżonkowie W. nie zostawili żadnego czynnego spadku. Wcześniej jednak, o czym była mowa wyżej darowali na rzecz pozwanych nieruchomości położoną w W. przy ul. (...) wyczerpującą cały spadek. W ocenie Sądu, do obliczenia substratu zachowku należy uwzględnić całą nieruchomość darowaną pozwanym w 2005 roku. Okoliczność, że pozwani dokonali w późniejszym okresie podziału tej nieruchomości i część jej darowali M. T. nie ma w sprawie żadnego znaczenia. Wbrew twierdzeniom pozwanych rozporządzając w ten sposób darowaną nieruchomością nie można przyjąć, że nie są już wzbogaceni w myśl art. art.1000§1 k.c. zdanie 2 i przy obliczaniu zachowku nie może być uwzględniana wartość tej działki z zabudową. Należy bowiem zauważyć, że z chwilą zawarcia umowy darowizny w 2005 roku ze spadkodawcami B. i T. małżonkami W. pozwani nabyli własność nieruchomości, która stała się ich majątkiem i mogli nim dysponować i rozporządzać tyle, że podejmowane co do niego czynności prawne, czy to sprzedaż, czy darowizna – jak w niniejszej sprawie, nie wywierały żadnych skutków wobec powoda ubiegającego się o zachówek. Tu liczył się stan majątku objętego umową darowizny pozwanych ze spadkodawcami na dzień zawarcia umowy czyli w 2005 roku.

Ponadto należy zauważyć, że pozwani rozporządzając darowaną przez spadkodawców nieruchomością powinni przewidzieć, zwłaszcza pozwana pozostająca w kręgu spadkobierców ustawowych po zmarłych B. i T. małżonków W., że powód może w przyszłości domagać się zachowku po zmarłych rodzicach.

W myśl art. 995§1 k.c. wartość przedmiotu darowizny oblicza się według stanu z chwili jej dokonania według cen z chwili ustalenia zachowku.

Wartość nieruchomości położonej przy ul. (...) w W. według stanu na dzień 10 stycznia 2005 r. oraz cen aktualnych z uwzględnieniem obciążenia nieruchomości służebnością osobistą albowiem taka została ustanowiona w dniu zawarcia umowy, wynosi 178.762 zł.

W myśl art. 996 k.c. zapis windykacyjny oraz darowiznę dokonane przez spadkodawcę na rzecz uprawnionego do zachowku zalicza się na należny mu zachówek. Jeżeli uprawnionym do zachowku jest dalszy zstępny spadkodawcy, zalicza się na należny mu zachówek także zapis windykacyjny oraz darowiznę dokonane przez spadkodawcę na rzecz jego wstępnego.

W przedmiotowej sprawie faktem jest, że powód w latach 80-tych otrzymał od rodziców-B. i T. W.- kwotę 15.000 zł, która zdaniem Sądu stanowiła darowiznę rodziców powoda na jego rzecz. Powód nie zaprzeczał temu, jednak wskazywał, że kwota ta stanowiła pożyczkę, którą odpracował. Okoliczność ta nie została jednak udowodniona i wobec tego Sąd doliczył kwotę 15.000 zł tytułem darowizny przy wyliczeniu należnego powodowi zachowku i umniejszył go o tą kwotę.

Ustalenie wysokości zachowku składa się z trzech operacji:

1. z ustalenia udziału spadkowego stanowiącego podstawę do obliczenia zachowku (art.992 k.c.)
2. z ustalenia substratu zachowku (art.993 k.c.-995 k.c.)

3. z pomnożenia sumy pieniężnej wyrażającej wartość substratu zachowku przez ułamek odpowiadający udziałowi stanowiącemu podstawę do obliczenia zachowku.

Postanowieniem Sądu, spadek po zmarłym B. W. z mocy ustawy nabyli: jego żona T. W., syn J. W. (1) oraz córka M. W., każdy w 1/3 części.

Do wyliczenia substratu wartości zachowku po zmarłym w dniu 7 listopada 2012 r. B. W. przyjąć należało połowę wartości nieruchomości (1/2 z 178.762 zł=89.381 zł) oraz doliczyć 1/2 darowizny dokonanej na rzecz powoda (1/2 z 15.000 zł=7.500 zł). W tym wypadku substrat zachowku stanowi kwotę 96.881 zł. Udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku należnego powodowi po zmarłym B. W. stanowi jedną trzecią części spadku i aby uzyskać wysokość należnego powodowi zachowku, należy go pomnożyć przez dwie trzecie. W związku z tym, przyjąć należy, że należny powodowi zachówek po zmarłym B. W. wynosi 14.029 zł (1/3 z 96.881 zł=32.293,67 zł; 2/3 z 32.293,67 zł=21.529 zł, którą to kwotę należy umniejszyć o kwotę 7.500 zł tytułem 1/2 darowizny=14.029 zł.)

Postanowieniem Sądu, spadek po zmarłej T. W. z mocy ustawy nabyli: syn J. W. (1) oraz córka M. W., każdy w 1/2 części.

Do wyliczenia substratu wartości zachowku po zmarłej w dniu 7 czerwca 2013 r. T. W. przyjąć należało połowę wartości nieruchomości (1/2 z 178.762 zł=89.381 zł) oraz przysługującą jej 1/3 części po mężu (1/3 z 96.881 zł=32.293,67 zł), łącznie wartość spadku w nieruchomości=121.674,67 zł oraz doliczyć 1/2 darowizny dokonanej na rzecz powoda (1/2 z 15.000 zł=7.500 zł). W tym wypadku substrat zachowku stanowi kwotę 129.174,67 zł. Wobec powyższego udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku należnego powodowi po zmarłej T. W. stanowi 1/2 części spadku i aby uzyskać wysokość należnego powodowi zachowku, należy go pomnożyć przez dwie trzecie. W związku z tym, przyjąć należy, że należny powodowi zachówek po zmarłej T. W. wynosi 35.558,22 zł (1/2 z 129.174,67 zł=64.587,33 zł; 2/3 z 64.587,33 zł= 43.058,22 zł, którą to kwotę należy umniejszyć o kwotę 7.500 zł tytułem 1/2 darowizny=35.558,22 zł)

Łącznie powodowi przysługuje zachówek po zmarłym B. i T. W. w wysokości 49.587,22 zł. W pozostałej części roszczenia powoda jest bezzasadne.

Jeżeli chodzi o odsetki, w myśl art.481 §1 k.c. jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi.

Zgodnie z tezą wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2013 r. (II CSK 403/12), termin od którego zobowiązany z tytułu zachowku popadł w stan opóźnienia-warunkujący zasądzenie odsetek ustawowych od świadczenia należnego uprawnionemu-należy ustalić z uwzględnieniem okoliczności danej sprawy.

Sąd zgadza się ze stanowiskiem, że w zakresie wymagalności zachowku zastosowanie znajduje art. 455 k.c., z którego wynika, że jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania.

Słuszna jest argumentacja, zawarta w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2010 r. (II CSK 178/10, LEX 942800) z której wynika, że zgodnie z utrwalonymi poglądami w orzecznictwie i doktrynie, co może stanowić takie wezwanie, wymienia się zwłaszcza doręczenie zobowiązanemu przedsądowego wezwania do zapłaty oraz doręczenie pozwanemu odpisu pozwu. Wymaga się jednak dla skuteczności takiego wezwania skonkretyzowanie roszczenia, w tym wypadku roszczenia o zachówek. Konkretyzacja ma polegać na skierowaniu wezwania przez uprawnionego do zachowku przeciwko właściwemu zobowiązanemu z żądaniem zapłacenia określonej kwoty pieniężnej. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 kwietnia 2009 r. (III CSK 298/08, OSNC-ZD 2009, nr 4, poz.107) ostatecznie żądana i zasądzona przez sąd wysokość zachowku nie ma znaczenia dla wymagalności samego roszczenia. Za takim stanowiskiem przemawia również deklaratoryjny charakter orzeczenia o należnym zachowku, który sprawia, że zobowiązanie o charakterze bezterminowym przekształca się w zobowiązanie terminowe w wyniku

wezwania wierzyciela do spełnienia świadczenia skierowane do dłużnika (art.455 k.c.), a wyrok sądowy potwierdza tylko zasadność tego wezwania wskutek istniejącego wcześniej zobowiązania do świadczenia zachowku. Taki punkt widzenia potwierdza orzecznictwo na tle także innych rozstrzygnięć o deklaratoryjnym charakterze (zob.wyrok SN z dnia 22 lutego 2007 r., I CSK 433/06 i wyrok SN z dnia 28 czerwca 2005 r., I CK 7/05, niepubl.).

Powód wniósł o zasądzenie odsetek ustawowych od dnia 16 października 2014 r. Z ustaleń Sądu wynika, że wezwaniem z dnia 6 października 2014 r. powód wezwał pozwanych do zapłaty dochodzonej kwoty w terminie 7 dni. Wezwanie do zapłaty pozwani odebrali w dniu 8 października 2014 r. W określonym terminie pozwani nie zapłacili powodowi żądanej kwoty, dlatego od 16 października 2014 r. pozostawali w opóźnieniu. W związku z tym dzień od którego powinny być naliczane odsetki ustawowe od zasądzzonego roszczenia to dzień 16 października 2014 r.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 100 zd.1 k.p.c.

Łączna wysokość roszczeń powoda w niniejszej sprawie wynosiła 166.666 zł, ostatecznie zaś zasądzona kwota wyniosła 49.587 zł, co oznacza, że powód wygrał w niniejszej sprawie w 30%.

Powód w niniejszym postępowaniu nie poniósł kosztów, bowiem w całości został zwolniony z kosztów sądowych oraz miał ustanowionego pełnomocnika z urzędu. Natomiast do kosztów procesu poniesionych przez pozwanych w niniejszym postępowaniu zaliczyć należy koszty zastępstwa procesowego w kwocie 3.617 zł oraz zaliczka na wynagrodzenie biegłego za sporządzoną opinię w wysokości 1.600 zł.

Wobec tego, że pozwani wygrali w 70%, powód zobowiązany jest do zwrotu na ich rzecz kwoty 3.651,90 zł (5.217 zł x 70%), o czym Sąd orzekł w pkt. III wyroku.

W myśl art. 113 ust.1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2010 r., nr 90, poz.594, ze zm.), kosztami sądowymi, których strona nie miała obowiązku uiścić lub których nie miał obowiązku uiścić kurator albo prokurator, sąd w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji obciąży pracownika, jeżeli istnieją do tego podstawy, przy odpowiednim zastosowaniu zasad obowiązujących przy zwrocie kosztów procesu. Z ustępu 2 pkt.1 powołanej regulacji wynika, że koszty nieobciążające przeciwnika sąd w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji nakazuje ściągnąć z roszczenia zasądzzonego na rzecz strony, której czynność spowodowała ich powstanie.

W świetle powyższego Sąd nakazał ściągnąć z roszczenia zasądzzonego na rzecz powoda kwotę 1.855,80 zł, która stanowi 70% części wynagrodzenia biegłego i kosztów stawiennictwa biegłego w sądzie, które zostało tymczasowo sfinansowane z funduszków Skarbu Państwa (3.927,56 zł – 1.600 zł=2.327,56 zł + 323,58 zł =2.651,14 zł; 2.651,14 zł x 70%=1.855,80 zł). Również pozwani są zobowiązani do zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kwoty 795,34 zł (2.651,14 zł x 30 %=795,34 zł).

Z art. 113 ust.4 ww. ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych wynika, że w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może odstąpić od przewidzianego w ust.2 i 3 obciążenia kosztami. W związku z tym, Sąd odstąpił od obciążania stron obowiązkiem uiszczenia na rzecz Skarbu Państwa kwoty 8.333,30 zł, którą stanowi nieuiszczoną opłatą sądową od pozwu.

Na podstawie § 19 w zw. z § 6 pkt.6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. z 2002 r. Nr 123,poz.1059, Nr 126, poz.1069 i Nr 153, poz.1271)-obowiązującego na dzień wniesienia pozwu-Sąd przyznał adwokatowi P. O. od Skarbu Państwa-Sądu Okręgowego w Poznaniu kwotę 3.600 zł, powiększoną o należny podatek VAT tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu.

W świetle powyższego, Sąd orzekł jak w sentencji wyroku.

SSO J.Czajka-Bałon